

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ ЗА АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Іммілейла Хаганіївна АДАМОВА,

*Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ*

Адвокатське самоврядування становить собою систему самоуправління та самоконтролю адвокатури, спрямовану на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття всіх необхідних рішень спрямованих на успішне функціонування даної інституції [1]. «Самоврядування відображає принцип демократії та активної громадянської участі, де кожен учасник має можливість впливати на процеси управління, висловлювати свої інтереси, обговорювати та приймати рішення, що стосуються їхнього спільного життя та діяльності. У контексті адвокатського самоврядування в Україні, це означає, що самі адвокати мають можливість брати участь у прийнятті рішень, що стосуються професійної діяльності та управління адвокатським об'єднанням. Вони можуть обговорювати питання етики, стандартів якості, професійних стандартів, та інших аспектів, що впливають на розвиток адвокатури в країні» [2; 3, с. 13].

Законодавець надає чітке визначення даного поняття в статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме: «Адвокатське самоврядування – це система саморегуляції адвокатури, спрямована на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття необхідних управлінських, організаційних чи будь яких інших рішень» [1]. Головною метою і особливістю самоврядування адвокатів є уникнення будь-якого стороннього впливу на їх діяльність, що дозволяє їм мати необхідний рівень незалежності та не заангажованості, а як наслідок забезпечується принцип незалежності та неупередженості даної інституції. Вищезазначені умови є необхідними задля встановлення необхідного балансу між сторонами захисту та обвинувачення. Оскільки сторона обвинувачення представлена прокуратурою, що є державною інституцією, то вкрай логічним є те що сторона захисту, її повний антипод представлений не державною установою. В цьому закладено фундамент демократичності всіх юридичних процедур до яких залучаються адвокати. Таким чином принцип змагальності сторін захисту і обвинувачення закріплений в процесуальному законодавстві України реалізується повною мірою, що як наслідок сприяє встановленню істини в кожній окремій ситуації, задля того щоб жоден не винний не був підданий не законному кримінальному переслідуванню, а жоден винний не уникнув юридичної відповідальності за скоєне протиправне діяння. Саме в такий спосіб реалізуються найважливіші демократичні процедури та принципи, за рахунок яких існує справедливе високоморальне суспільство, а закон працює на людей та їх добробут і благополуччя.

У відповідності до статті 4 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» основні засади діяльності адвокатів ґрунтуються на: «принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів» [1]. В той же момент згідно з статтею 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засади адвокатського самоврядування спираються на: «принципи виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката» [1]. На основі даних принципів правникам вдалося збудувати саморегулюючу глибоко-системну не державну інституцію, яка в повній мірі сама обслуговує всі свої потреби і водночас успішно здійснює реалізацію надання юридичних послуг населенню, в різних правових напрямках, від адміністративного і цивільного права до кримінального. Найголовнішим юридичним фундаментом діяльності українських правників є принцип не втручання держави в їх діяльність, що створює певну збалансованість в системі правосуддя, завдяки якій адвокати насправді можуть сумлінно виконувати свої обов'язки не зазнаючи стороннього впливу. При більш детальному аналізі завдань адвокатського самоврядування, можна виділити наступні вектори їх спрямування: «1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом» [1].

З метою практичної реалізації вищевказаних завдань адвокатського самоврядування існує Національна асоціація адвокатів України, яка є: «недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України» [1]. У відповідності до пункту 3 статті 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вищевказана недержавна інституція «є юридичною особою та діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, передбачені цим Законом».

Однією з таких форм адвокатського самоуправління є Конференція адвокатів регіону. До її повноважень входить: « 1) обрання голови та членів ради адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 2) обрання делегатів на з'їзд адвокатів України; 3) обрання представника адвокатів регіону до складу Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 4) визначення кількості членів кваліфікаційної і дисциплінарної палат кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, обрання голови та членів кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 5) обрання голови та членів ревізійної комісії адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 6) затвердження штатного розпису і кошторису ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; 7) розгляд та затвердження звіту ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури» [1].

ліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, висновків ревізійної комісії адвокатів регіону, представників адвокатів регіону у складі Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури і Ради адвокатів України; 8) прийняття інших рішень відповідно до цього Закону» [1]. В період між конференціями адвокатів регіону завдання адвокатського самоврядування виконує рада адвокатів регіону. Саме на неї покладаються наступні функції: «1) представляє адвокатів регіону; 2) складає порядок денний, скликає та забезпечує проведення конференції адвокатів регіону; 3) забезпечує виконання рішень конференції адвокатів регіону, здійснює контроль за їх виконанням; 4) здійснює інформаційно-методичне забезпечення адвокатів регіону, сприяє підвищенню їх кваліфікації; 5) приймає присягу адвоката України; 6) визначає представників адвокатури до складу конкурсної комісії з відбору адвокатів для надання безоплатної вторинної правничої допомоги; 7) сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів; 8) розпоряджається коштами та майном відповідно до затвердженого кошторису; 9) забезпечує в установленому порядку внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України; 10) утворює комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; 11) виконує інші функції відповідно до цього Закону, рішень конференції адвокатів регіону, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України» [1].

Наступною інституцією, що уповноважена на здійснення регуляції певних аспектів пов'язаних з самоврядуванням адвокатури є Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. Згідно зі статтею 50 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: «кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань, щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури діє у складі кваліфікаційної та дисциплінарної палат» [1].

Адвокатське самоврядування є досить системним і гарно вибудованим, саме тому воно включає в тому ж числі контроль за обігом, походженням і розподілом фінансів, за рахунок яких здійснюються ті чи інші процедури в рамках діяльності адвокатури. Аналізуючи фінансово-господарську діяльність даної самоврядної інституції варто приділити увагу ревізійній комісії адвокатів регіону. На неї покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю ради адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури. За результатами перевірок ревізійна комісія адвокатів регіону складає висновки, які подає на розгляд та затвердження конференції адвокатів регіону. Ревізійна комісія адвокатів регіону може подавати результати перевірок Раді адвокатів України та з'їзду адвокатів України [1]». Таким чином відбувається розподіл фінансування на утримання необхідних рад, комісій та інших складових системи самоврядування, до того ж в такий спосіб здійснюється контроль за фінансовою доброчесністю правників.

Оскарження результатів дисциплінарних проваджень в відношенні правників, в разі виникнення не згоди з рішеннями кваліфікаційно-

дисциплінарної комісії відбувається шляхом їх додаткового розгляду в вищій кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури. На вищезгадану комісію покладено такі завдання як: «1) розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 2) узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 3) виконання інших функцій відповідно до цього Закону» [1].

Ще одним структурним елементом системи самоврядування адвокатури вартим дослідження та аналізу є Вища ревізійна комісія адвокатів регіону, на яку покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Національної асоціації адвокатів України, її органів, рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, діяльністю ревізійних комісій адвокатів регіонів. Вища ревізійна комісія адвокатури підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України» [1]. В свою чергу з'їзд адвокатів регіону є: «вищим органом адвокатського самоврядування України. До його складу входять делегати, які обираються конференціями адвокатів регіонів шляхом голосування відносною більшістю голосів делегатів, які беруть участь у конференції» [1].

Підсумовуючи аналіз самоврядного контролю адвокатури за всіма сферами її діяльності, серед плюсів можна виділити високий рівень незалежності адвокатів в здійсненні їх професійної діяльності, багаторівневу та багатовекторну самоврядну систему, засновану на самоконтролі, тому що до всіх органів та комісій входять самі ж адвокати. Серед мінусів не достатньо розвинена адвокатська етика в порівнянні до країн Європейського союзу, також разом з тим в законі про діяльність адвокатів передбачений менший спектр заходів дисциплінарного впливу щодо адвокатів порушників дисципліни, проблеми в підготовці професіональних кадрів, серйозне податкове навантаження на правників.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
2. Габані І.І. Основні елементи адвокатського самоврядування, як один із видів регулювання адвокатури в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 529 -532
3. Аракелян М.Р. Інститут адвокатури в правозахисній системі України: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Фенікс, 2014. 282 с.